

**PEDAGOGIK OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MILLIY MEROS VOSITASIDA
TALABALAR IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI**

Annotatsiya. Ushbu maqolada pedagogik oliy ta'lim muassasalari talabalarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda milliy merosdan foydalanishning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida talabalar ijodiy faolligini oshirishga qaratilgan pedagogik model ishlab chiqildi. Mazkur modelning tarkibiy komponentlari (maqsadli, mazmuniy, jarayonli va natijaviy), amalga oshirish bosqichlari hamda pedagogik shart-sharoitlari ilmiy jihatdan asoslab berildi. Shuningdek, model asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonining samaradorligi tahlil qilinib, talabalar ijodiy fikrlashini rivojlantirish, mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirish va innovatsion yondashuvni rivojlantirishdagi ahamiyati yoritildi.

Kalit so'zlar: milliy meros, ijodiy faoliyat, pedagogik model, didaktika, innovatsion yondashuv, talaba faolligi, metodika.

**МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ
НАЦИОНАЛЬНЫМ НАСЛЕДИЕМ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ
ЗАВЕДЕНИЯХ**

Аннотация. В данной статье проанализированы теоретические и практические основы использования национального наследия в развитии творческой деятельности студентов педагогических высших учебных заведений. В ходе исследования разработана педагогическая модель, направленная на повышение творческой активности студентов. Научно обоснованы структурные компоненты модели (целевой, содержательный, процессуальный и результативный), этапы её реализации, а также педагогические условия. Кроме того, проанализирована эффективность образовательного процесса, организованного на основе данной модели, и раскрыто её значение в развитии творческого мышления, формировании навыков самостоятельной работы и развитии инновационного подхода у студентов.

Ключевые слова: национальное наследие, творческая деятельность, педагогическая модель, didaktika, инновационный подход, активность студентов, методика.

**METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENTS' CREATIVE ACTIVITY
THROUGH NATIONAL HERITAGE IN PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS**

Abstract. This article analyzes the theoretical and practical foundations of using national heritage in the development of creative activity of students in pedagogical higher education institutions. In the course of the study, a pedagogical model aimed at enhancing students' creative activity was developed. The structural components of the model (target, content, process, and result), the stages of its implementation, and the pedagogical conditions were scientifically substantiated. In addition, the effectiveness of the educational process organized on the basis of this model was analyzed, and its significance in developing creative thinking, forming independent work skills, and fostering an innovative approach among students was revealed.

Keywords: national heritage, creative activity, pedagogical model, didactics, innovative approach, student engagement, methodology.

Zamonaviy ta'lim tizimida talabalar ijodiy faoliyatini rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, pedagogik oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy salohiyatini oshirish dolzarb masala sifatida qaralmoqda. Bugungi kunda ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar bilan bir qatorda milliy qadriyatlar va merosdan foydalanish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Milliy meros xalqning asrlar davomida to'plagan bilim, tajriba va madaniy boylıklarining majmui bo'lib, u talabalarda ijodiy fikrlashni shakllantirishda muhim manba hisoblanadi. Shunga qaramay, pedagogik amaliyotda milliy merosdan tizimli foydalanish yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan. Mazkur tadqiqotning maqsadi — pedagogik oliy ta'lim muassasalarida milliy meros vositasida talabalar ijodiy faoliyatini rivojlantirish modelini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot vazifalari:

- ijodiy faoliyat va milliy meros tushunchalarini tahlil qilish;
- milliy merosning didaktik imkoniyatlarini aniqlash;
- talabalar ijodiy faoliyatini rivojlantirish modelini ishlab chiqish;
- modelni amalga oshirish bosqichlarini asoslash.

Ilmiy adabiyotlarda ijodiy faoliyat shaxsning yangi g'oyalar yaratish, muammolarga noodatiy yechim topish qobiliyati sifatida talqin etiladi. Pedagog olimlar tomonidan ijodiy faoliyatni rivojlantirishning turli metodlari ishlab chiqilgan. Milliy meros esa xalq og'zaki ijodi, urf-odatlar, an'analar va ilmiy merosni o'z ichiga oladi. Tadqiqotchilar milliy merosning tarbiyaviy va didaktik imkoniyatlarini alohida ta'kidlab o'tganlar. Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarda milliy meros asosida talabalar ijodiy faoliyatini rivojlantirishning yaxlit pedagogik modeli yetarli darajada ishlab chiqilmagan.

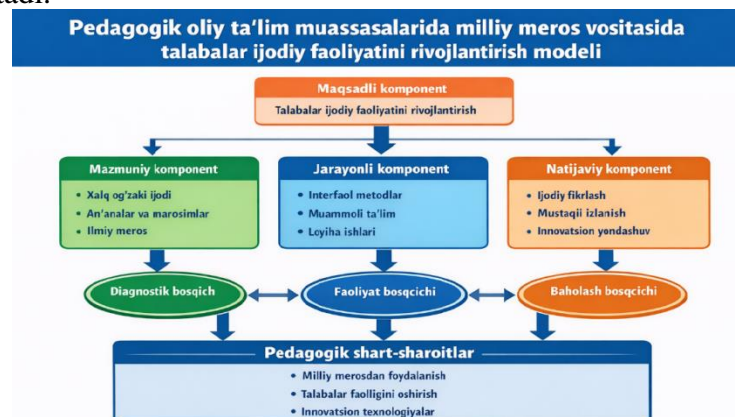
Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

- ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish;
- kuzatish;
- taqqoslash;
- umumlashtirish.

Tadqiqot pedagogik oliy ta'lim muassasalari talabalarini qamrab oladi.

Pedagogik model — bu ma'lum bir pedagogik jarayonni tizimli tashkil etish va uning natijalarini oldindan belgilashga xizmat qiluvchi nazariy konstruktsiya. Model talabaning ijodiy faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan va milliy merosdan foydalanishni o'z ichiga oladi. Tadqiqotda taklif etilayotgan modelning asosiy vazifasi — talabalarda ijodiy fikrlash, mustaqil izlanish va innovatsion yondashuvni shakllantirishdir.

Modelning ilmiy yangiligi shundaki, u milliy meros elementlarini didaktik va pedagogik jarayonlarga integratsiya qiladi hamda bosqichma-bosqich ijodiy faoliyatni rivojlantirish mexanizmini taqdim etadi.

1-rasm. Modelning asosiy ko'rinishi

Model to'rt asosiy komponentdan iborat:

1. **Maqsadli komponent.** Maqsadli komponent modelning asosiy vazifalarini belgilaydi:

- Talabalar ijodiy salohiyatini rivojlantirish
- Mustaqil fikrlash va izlanish ko'nikmalarini shakllantirish
- Innovatsion yondashuvni qo'llash
- Milliy qadriyatlar va merosga hurmatni oshirish

Bu komponent modelning "yo'naltiruvchi kuchi" bo'lib, barcha jarayonlar maqsadga muvofiq amalga oshiriladi.

2. **Mazmuniy komponent.** Mazmuniy komponent milliy meros elementlarini o'z ichiga oladi:

- Folklor: xalq ertaklari, rivoyatlar, hikoyalar
- An'analar va urf-odatlar: bayramlar, marosimlar, milliy hunarmandchilik
- Ilmiy meros: tarixiy astronomik, matematik va tabiiy fanlarga oid bilimlar

Mazmuniy komponent talabalarga boy ma'naviy va madaniy kontekstni beradi hamda ijodiy faoliyat uchun poydevor yaratadi.

3. **Jarayonli komponent.** Jarayonli komponent talabalarning faol ishtirokini ta'minlaydigan pedagogik texnologiyalarni o'z ichiga oladi:

- Interfaol metodlar: guruhli mashg'ulotlar, muhokamalar, rolli o'yinlar
- Muammoli ta'lim: talabalar mustaqil muammo yechishga jalb qilinadi
- Loyiha ishlari: milliy meros mavzulariga bag'ishlangan mini-loyihalar, ijodiy topshiriqlar

Jarayonli komponent modelni amaliyotga tatbiq etish bosqichi bo'lib, talabalarning aktiv ishtiroki va ijodiy ko'nikmalarini shakllantiradi.

4. **Natijaviy komponent.** Natijaviy komponent modelning samaradorligini aks ettiradi:

- Talabalarda ijodiy fikrlash rivojlanadi
- Mustaqil ishlash ko'nikmalari oshadi
- Innovatsion yondashuv amaliyotga tatbiq qilinadi
- Talabalarda milliy merosga hurmat va milliy qadriyatlarni qadrlash shakllanadi

Natijaviy komponent modelning amaliy samaradorligini baholash imkonini beradi.

Model quyidagi bosqichlarda tatbiq etiladi:

1. **Diagnostik bosqich**

- Talabalar ijodiy faoliyat darajasi aniqlanadi
- So'rovnomalar, testlar va intervyular orqali boshlang'ich ko'rsatkichlar belgilanadi
- Shu bosqichda talabalarning qiziqishlari, bilim darajasi va qobiliyatlari o'rganiladi

2. **Faoliyat bosqichi**

- Talabalar milliy meros asosida ta'lim jarayonida faol ishtirok etadilar
- Interfaol metodlar, muammoli topshiriqlar va loyiha ishlari qo'llaniladi
- Talabalar guruh va individual faoliyat orqali ijodiy yechimlar ishlab chiqadilar

3. **Baholash bosqichi**

- Talabalar ijodiy ishlari va loyiha natijalari baholanadi
- Pedagogik kuzatish va testlar orqali samaradorlik aniqlanadi
- Modelning kuchli va zaif tomonlari tahlil qilinadi

Modelning samarali ishlashi uchun quyidagi shart-sharoitlar ta'minlanishi zarur:

➤ **Milliy merosdan tizimli foydalanish:** o'quv dasturiga folklor, an'analar va ilmiy meros elementlarini integratsiya qilish

➤ **Talabalarni faol jalb etish:** interfaol metodlar, muammoli vazifalar va loyiha ishlari orqali

➤ **Innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash:** multimediya, virtual laboratoriyalar, interfaol darslar

➤ **Pedagogik qo'llab-quvvatlash:** o'qituvchining maslahati, individual yondashuv va motivatsiya

Bu shart-sharoitlar modelning natijali va barqaror ishlashini ta'minlaydi.

Xulosa: Mazkur tadqiqot natijalari pedagogik oliy ta'lim muassasalarida talabalar ijodiy faoliyatini rivojlantirishda milliy merosdan foydalanish muhim pedagogik omil ekanligini ko'rsatdi. Ishlab chiqilgan pedagogik model talabalarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etish hamda innovatsion yondashuvni shakllantirishda samarali vosita sifatida xizmat qilishi aniqlandi. Tadqiqot davomida modelning maqsadli, mazmuniy, jarayonli va natijaviy komponentlari o'zaro uzviy bog'liqlikda ishlab chiqilib, uning bosqichma-bosqich amalga oshirish mexanizmi asoslab berildi. Shuningdek, milliy meros elementlarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish talabalarning nafaqat bilim darajasini, balki ularning ijodiy faolligi va mustaqil fikrlash qobiliyatini ham sezilarli darajada oshirishi isbotlandi. Amaliy natijalar shuni ko'rsatadiki, taklif etilgan model asosida tashkil etilgan dars jarayonlari talabalarning o'quv faolligini oshiradi, ularni ijodiy izlanishga undaydi va ta'lim samaradorligini ta'minlaydi. Kelgusida mazkur modelni pedagogik oliy ta'lim muassasalarida keng joriy etish, uni turli fanlar kesimida takomillashtirish hamda tajriba-sinov ishlari orqali yanada chuqurroq o'rganish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. D.I.Kamolova. Ommabop astronomiya (o'quv-uslubiy qo'llanma). Lider Press, Toshkent, 2009.
3. I.R.Kamolov, M.Mamadazimov, B.F.Izbosarov. Astronomiya (o'quv qo'llanma). Toshkent.: Sano-standart., 2014
4. I.R.Kamolov, D.I.Kamolova, G.I.Sayfullayeva, A.R.Sattorov, S.T.Barakayeva, A.B.Narbayev, A.M.Tillaboyev. Umumiy astronomiya (darslik). Termez.: TerDU NMM., 2023.
5. Yo'ldoshev J.G. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2017.
6. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2015.
7. Xoliqov A. Pedagogik mahorat asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.
8. Qodirov B.R. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2020.